https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D1%97-PhD.pdf [in Ukrainian].

14. Osvitno-naukova prohrama «Spetsialna pedahohika» [Educational and scientific program «Special pedagogy»]. (2025). Instytut spetsialnoi pedahohiky i psykholohii imeni Mykoly Yarmachenka NAPN Ukrainy. [in Ukrainian].

УДК 159.9:001.8

Леся Прохоренко,
доктор психологічних наук, професор,
член-кореспондент НАПНУкраїни
e-mail: lesya-prohor@ukr.net
https://orcid.org/0000-0001-5037-0550

Lesia Prokhorenko,
Doctor of Psychology Sciences, professor,
Corresponding Member in the National Academy of
Educational Sciences of Ukraine

В'ячеслав Засенко,
доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
почесний директор, радник
v.v.zasenko@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0325-4578,
Researcher ID: Y-9259-2019

Viacheslav Zasenko,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Active member (Academician) NAES of Ukraine,
Honorary Director, Adviser to the Director

Олег Орлов,
кандидат психологічних наук

e-mail: orlovoleh@gmail.com
https://orcid.org/0000-0003-0954-4402

Oleh Orlov,
PhD in Psychology

Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
м. Київ, Україна
вул. М. Берлінського 9, м. Київ, 04060, Україна

Mykola Yarmachenko Institute of Special
Pedagogy and Psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine
9 M. BerlinskySt, Kyiv, 04060, Ukraine

ДИЗАЙН ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ: СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА МОДЕЛЬ – ВІД ГІПОТЕЗИ ДО ІНТЕРПРЕТАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ

DESIGN OF PSYCHOLOGICAL RESEARCH: A STRUCTURAL AND LOGICAL MODEL – FROM HYPOTHESIS TO INTERPRETATION OF RESULTS

Анотація. У статті здійснено ґрунтовне теоретико-методологічне обґрунтування основних структурних компонентів психологічного дослідження, визначено логіку їх послідовної реалізації, що покликана забезпечити наукову цілісність і верифікованість отриманих результатів. Метою роботи є систематизація ключових етапів дослідницького процесу – від формулювання наукової проблеми, постановки дослідницьких питань і гіпотези до процедур збору, обробки, аналізу та інтерпретації емпіричних даних – з акцентом на забезпеченні методологічної відповідності між дослідницькими завданнями та застосованими методами, а також на досягненні валідних і аргументованих наукових висновків.

Особливу увагу приділено дотриманню базових принципів наукового пізнання, зокрема валідності, надійності, репрезентативності вибірки та внутрішньої логічної узгодженості методів дослідження, що становлять основу якісної емпіричної роботи у психологічній науці. Визначено роль гіпотези як центрального теоретичного конструкту, що структурує дослідницький процес, орієнтуючись на цілеспрямований збір даних, їх інтерпретацію та побудову науково обґрунтованих висновків.

Розглянуто специфіку застосування кількісних і якісних методів аналізу даних, включно зі статистичними процедурами та інтерпретативними підходами, які дають змогу глибше проникнути в природу психологічних явищ. Зроблено висновок, що дотримання структурно-логічної моделі дослідження сприяє розширенню наукового знання, підвищує якість отриманих результатів та забезпечує можливість формулювання прикладних рекомендацій, релевантних для практичної психології. Отже, представлений матеріал поглиблює розуміння методологічних засад психологічного пізнання та є цінним як для дослідників, так і для практикуючих фахівців у галузі психології.

Ключові слова: наукове дослідження, гіпотеза, методологія, інтерпретація, статистична обробка, валідність.

Abstract. The article provides a comprehensive theoretical and methodological substantiation of the key structural components of psychological research and outlines the logic of their sequential implementation, aimed at ensuring scientific coherence and the verifiability of results. The primary objective of the study is to systematize the essential stages of the research process—from the formulation of a scientific problem, research questions, and hypotheses to the procedures of data collection, processing, analysis, and interpretation—with a particular emphasis on ensuring methodological alignment between the research objectives and the applied methods, as well as the attainment of valid and well-founded scientific conclusions.

Special attention is given to the adherence to fundamental principles of scientific inquiry, including validity, reliability, sample representativeness, and internal methodological consistency, which collectively form the foundation for high-quality empirical work in psychology. The hypothesis is conceptualized as a central theoretical construct that structures the research process, guiding the targeted collection and interpretation of data and shaping the development of evidence-based conclusions.

The article explores the specificities of applying both quantitative and qualitative data analysis methods, including statistical procedures and interpretative approaches, which enable a deeper understanding of psychological phenomena. It is concluded that adherence to a structurally and logically coherent research model facilitates the advancement of scientific knowledge, enhances the quality of research findings, and supports the formulation of practical recommendations relevant to applied psychology. Thus, the presented material contributes to a deeper understanding of the methodological foundations of psychological inquiry and serves as a valuable resource for both researchers and practitioners in the field of psychology.

Key words: scientific research, hypothesis, methodology, interpretation, statistical processing, validity.

Актуальність дослідження. Психологічна наука, як емпірично орієнтована дисципліна, ґрунтується на системному, обґрунтованому дослідженні психічних явищ, процесів і станів людини. Вона не лише описує поведінкові прояви чи суб'єктивні переживання, а й передбачає з'ясування закономірностей, що лежать в їх основі, а отже – потребує строгого дотримання методологічних принципів. Однією з ключових передумов науковості психологічного знання є дотримання чіткої логіки та структури дослідницького процесу, що забезпечує достовірність результатів, можливість їх перевірки, порівняння та практичного застосування. У цьому контексті особливо важливими є поняття надійності, валідності, репрезентативності, а також обґрунтованості гіпотези та відповідності методів дослідження поставленим завданням**.**

Незалежно від теоретичної орієнтації дослідника – чи то біхевіористична школа з її акцентом на об'єктивно вимірюваній поведінці, чи гуманістична з фокусом на особистісному досвіді, чи когнітивна, що вивчає ментальні процеси – будь-яке психологічне дослідження має відповідати загальноприйнятим принципам побудови наукового знання. Це передбачає логічну послідовність етапів: від актуалізації проблеми та формулювання гіпотези – до вибору адекватних методів збору та аналізу даних, обробки результатів і їх інтерпретації в межах відповідного теоретичного контексту.

У структурі сучасного наукового дослідження психологічного спрямування дедалі більшої ваги набуває інтеграція кількісних та якісних методів, міждисциплінарна кооперація, а також етичний супровід дослідницької діяльності. Це зумовлює необхідність критичного переосмислення традиційних підходів до планування психологічного дослідження та розвитку методологічної культури майбутніх дослідників.

У статті розглянуто основні структурні компоненти психологічного дослідження, їхню послідовність, логіку взаємозв'язку та методологічну значущість на кожному етапі – від висунення гіпотези до інтерпретації результатів.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз наукових джерел, присвячених структурі та логіці психологічного дослідження, свідчить про наявність сталої традиції розгляду цього питання як фундаментального для формування валідного наукового знання у будь-якій сфері науки. У більшості праць акцент робиться на необхідності системного підходу до організації дослідницького процесу, де кожен етап логічно постає з попереднього та визначає подальші кроки, забезпечуючи методологічну цілісність.

Зокрема, у галузі психології та педагогіки вчені розглядають структуру дослідження як упорядковану сукупність логічно пов'язаних елементів, що містять: постановку проблеми, формулювання гіпотези, вибір методів, емпіричне дослідження, аналіз результатів і їх інтерпретацію (Кремень, 2005; Луговий, 2021; Максименко, 2021; Орлов, 2019; Сисоєва, 2020; Хохліна, 2028). Вчені наголошують на важливості узгодженості між елементами дослідницької конструкції, що дає змогу уникнути теоретико-методологічних суперечностей і забезпечує наукову обґрунтованість отриманих результатів.

Значну увагу методологічним аспектам дослідження приділяє І. Бех. Вчений акцентує на ціннісно-смислових засадах пізнання та визначає, що психологічне дослідження не може бути редуковане винятково до технічної послідовності дій, оскільки вміщує глибокі екзистенційні аспекти особистості дослідника та досліджуваного (Бех, 2023). Тотожної думки Т. Яценко, дослідниця в контексті глибинно-психологічного підходу підкреслює, що якісна інтерпретація емпіричних результатів неможлива без урахування несвідомих психодинамічних чинників, що впливають на поведінку і відповіді респондентів (Яценко, 2004).

Інший напрям досліджень пов'язаний із розвитком методологічної культури дослідника. Так, у роботах В. Пірожкова, І. Мадзігона розкрито сутність дослідницької діяльності як складного інтегративного процесу, що потребує не лише технічного володіння методами, а й аналітичного мислення, вміння будувати обґрунтовані гіпотези, формулювати дослідницькі завдання і забезпечувати об'єктивність збору та аналізу даних. Автори звертають увагу на

важливість критичного підходу до вибору методів, які мають відповідати не лише меті, а й логіці дослідження (Мадзігон, 2018; Пірожков, 2010).

У зарубіжній літературі (Creswell, 2018; Coolican, 2017) простежується тенденція до активного впровадження змішаних методів дослідження, що поєднують кількісний і якісний аналіз. Згідно з цими авторами, структура дослідження має бути гнучкою, але водночас чітко організованою, з обов'язковим дотриманням логіки операціоналізації понять, побудови дослідницьких індикаторів та етичного забезпечення процесу збору інформації.

Отже, узагальнюючи результати аналізу наукових джерел, можна зробити висновок, що структуру психологічного дослідження сучасні автори розглядають як багаторівневу, методологічно вивірену систему, яка має відповідати як науковим стандартам, так і специфіці досліджуваного об'єкта. Тобто від постановки проблеми до інтерпретації результатів – кожен етап потребує обґрунтованого підходу, що базується на міждисциплінарному мисленні, етичних засадах і здатності до рефлексії.

Метою роботи є узагальнення підходів до наукового пізнання в психології, актуалізація критеріїв якісного дослідження та окреслення алгоритму, що забезпечує внутрішню логіку дослідницької діяльності.

Методи дослідження. Методологічне обґрунтування логіки та структури психологічного дослідження потребує поєднання теоретичних методів, які дають змогу системно осмислити закономірності побудови наукового пізнання у сфері психології. У межах даного дослідження було використано метод системного узагальнення наукових джерел, що сприяло виокремленню ключових етапів та структурних компонентів психологічного дослідження, логічної послідовності його розроблення. Водночас застосовано порівняльний аналіз підходів вітчизняних і зарубіжних авторів щодо побудови дослідницької стратегії, формування гіпотези, вибору методів та інтерпретації результатів. Крім того, використано методи аналізу і синтезу концептуальних підходів, які формують сучасні уявлення про структуру наукового дослідження в психології, дозволяючи інтегрувати різні теоретичні позиції в цілісне бачення дослідницького процесу.

У процесі вивчення структури наукових публікацій у фахових психологічних виданнях застосовано документальний метод, який дав змогу проаналізувати типові моделі побудови дослідницьких текстів, виявити логічні та методологічні закономірності, а також простежити відповідність між заявленими гіпотезами, вибраними методами та зробленими висновками.

Отже, комплексне застосування теоретико-методологічного аналізу, порівняльного і документального методів дало змогу визначити основні ознаки якісного психологічного дослідження та описати структуру і логіку його реалізації на сучасному етапі розвитку науки.

Результати дослідження. Зважаючи на ключову роль методологічної послідовності в забезпеченні наукової якості психологічного дослідження, варто окреслити основні етапи його реалізації, кожен з яких виконує специфічну функцію у досягненні цілісного, валідного та інтерсуб'єктивного знання. Логіка побудови психологічного дослідження передбачає послідовний перехід від постановки проблеми до формулювання гіпотези, добору методів, збору та обробки емпіричних даних, а також інтерпретації отриманих результатів у межах відповідного теоретичного контексту. Нижче подано характеристику структурних компонентів дослідницького процесу, які є взаємопов'язаними і формують цілісну методологічну систему.

Постановка проблеми та визначення мети

Першим і надзвичайно важливим етапом будь-якого наукового дослідження є визначення наукової проблеми. Цей крок полягає у виявленні істотної суперечності між існуючими науковими знаннями та реальними потребами у новому, глибшому розумінні певного психічного явища або психологічного процесу. Визначення проблеми передбачає не просто формулювання питання, а комплексний аналіз наукової літератури, практичних спостережень і теоретичних положень, що дає змогу окреслити існуючі прогалини або суперечності в наявних знаннях. Важливо, щоб обрана проблема була не лише актуальною та значущою з точки зору сучасної науки і практики, а й піддавалася дослідженню, тобто мала потенціал для наукової перевірки та обґрунтування. Водночас наукова проблема має базуватися на грунтовній

теоретичній основі, що забезпечує надійність та логічну послідовність подальшого дослідження.

Визначення проблеми дослідження передбачає формування мети дослідження, що містить конкретний науковий результат, досягнення якого планується у процесі роботи. Мета слугує орієнтиром всієї дослідницької діяльності і відображає основне завдання – розв'язати виявлену проблему. Для того, щоб реалізувати поставлену мету, її розкладають на конкретні завдання – чітко сформульовані кроки або етапи, які визначають логіку і послідовність дослідницької роботи. Виконання цих завдань дає змогу систематично рухатися до розкриття суті проблеми, забезпечуючи структурованість і цілеспрямованість дослідження.

Формування гіпотези

Гіпотеза є одним із ключових елементів наукового дослідження і представляє собою сформульоване припущення щодо можливих зв'язків або залежностей між досліджуваними змінними. Вона виконує роль логічного фундаменту, на якому будується вся дослідницька діяльність, оскільки саме в гіпотезі автор передбачає напрям збору емпіричних даних, а також обирає методи і статистичні процедури, які будуть застосовуватися для їх аналізу. Формулювання гіпотези потребує чіткості та конкретності, оскільки вона має бути перевіреною і відповідати критеріям наукової доброчесності.

Однією з основних вимог до гіпотези є її фальсифікованість, що означає можливість її підтвердження або спростування на підставі отриманих даних. Така властивість забезпечує об'єктивність дослідження і дає змогу уникнути суб'єктивних інтерпретацій. Водночас гіпотеза слугує орієнтиром для побудови експерименту або іншого виду емпіричного дослідження, сприяє сформуванню логіки роботи і визначенню очікуваних результатів. У випадку підтвердження гіпотези наукове дослідження має певний внесок у розвиток знань конкретної галузі, розкриваючи нові закономірності, а у разі спростування – відкриває можливості для перегляду існуючих уявлень і постановки нових питань, що стимулює подальший розвиток науки. Отже, гіпотеза є не лише інструментом

формалізації наукової проблеми, а й засобом систематизації та організації процесу пізнання.

Вибір методів та інструментів

Після формулювання мети та завдань дослідження наступним кроком є вибір методологічної основи і визначення методів дослідження. Методологія має відповідати поставленій проблемі й забезпечувати можливість отримання достовірних і обґрунтованих результатів. Доцільно застосовувати методи, здатні забезпечити всебічне вивчення досліджуваного явища з урахуванням його складної структури та змінності. Методи можуть охоплювати як кількісні, так і якісні підходи, експериментальні або кореляційні дослідження, спостереження, тестування, інтерв'ювання та інші, залежно від специфіки теми. Вибір адекватних методів є запорукою отримання емпіричних даних, що підтверджують або спростовують гіпотези дослідження.

У контексті сучасної методології психологічного дослідження статистичні методи посідають центральне місце як інструменти для кількісної обробки та інтерпретації емпіричних даних. Вони забезпечують об'єктивність, надійність і валідність отриманих результатів, на основі яких дослідник виявляє закономірності, встановлює зв'язки між змінними, а також перевіряє наукові гіпотези на основі математично обґрунтованих критеріїв.

З методологічної точки зору, застосування статистичних методів є невід'ємною частиною етапу аналізу даних, що слугує логічним продовженням процедур збору та попередньої обробки емпіричної інформації.

Вибір конкретного статистичного підходу залежить від типу дослідження (експериментального, кореляційного, квазіекспериментального тощо), рівня вимірювання змінних (номінальний, порядковий, інтервальний або відношень) та дослідницьких завдань і характеру вибірки.

Серед основних статистичних методів, що застосовуються у психолого-педагогічних дослідженнях, вирізняють описову та інференційну (висновкову) статистику. Описова статистика використовується для узагальнення характеристик вибірки за допомогою таких показників, як середнє значення, медіана, мода, стандартне відхилення, дисперсія тощо. Вона дає змогу створити

цілісне уявлення про структуру та розподіл даних. Інференційна статистика, своєю чергою, сприяє формулюванню висновків щодо генеральної сукупності на основі даних, отриманих у вибірці. До її інструментарію належать критерії значущості (наприклад, t-критерій Стьюдента, аналіз варіації – ANOVA, χ^2-критерій), методи регресійного аналізу, факторного, кластерного аналізу та інші підходи, засобами яких можна виявляти причинно-наслідкові зв'язки, факторні структури, приховані патерни в даних тощо.

Особливе значення має правильна інтерпретація статистичних результатів. Методологічно некоректне застосування статистичних процедур або неправильне трактування їх результатів може призвести до хибних наукових висновків. Тому критично важливим є не лише технічне володіння статистичним апаратом, а й розумінням його обмежень, передумов застосування та зв'язку з дослідницькою гіпотезою.

Крім класичних параметричних методів, поширеними серед науковців є непараметричні методи, які не потребують дотримання суворих статистичних припущень і є особливо корисними під час роботи з малими вибірками або даними, які не відповідають нормальному розподілу.

Водночас в умовах сучасної цифрової епохи активно впроваджуються методи багатовимірної статистики, машинного навчання та байєсівської інференції, що розширює можливості аналізу складних психологічних даних.

Отже, статистичні методи в методології наукового дослідження відіграють не лише технічну, а й епістемологічну функцію (дає змогу отримувати, перевіряти й обґрунтовувати знання про досліджувані явища, тобто виконує функцію, пов'язану зі створенням нового наукового знання та підтвердженням істинності або хибності гіпотез) і є засобом перетворення емпіричних спостережень на науково верифіковані знання. Ефективне застосування статистичних методів потребує інтеграції з теоретичною моделлю дослідження, чіткого розуміння логіки гіпотез, структури даних та особливостей вибірки. У цьому сенсі статистичний аналіз є не просто етапом дослідження, а його невід'ємною складовою, що забезпечує зв'язок між емпірією та теорією.

Організація емпіричного дослідження

Наступним етапом наукового дослідження є проведення експериментальної або аналітичної роботи, яка передбачає систематичний збір і подальшу обробку емпіричних даних згідно з обраною методологією. Цей етап вміщує розроблення детального дизайну дослідження, що передбачає визначення вибірки, яка має бути репрезентативною для цільової популяції з метою забезпечення можливості генералізації отриманих результатів. Визначення процедури збору даних потребує чіткої регламентації, аби мінімізувати можливі помилки та упередження, а також контролю за змінними, які можуть впливати на результати, задля виключення сторонніх факторів і забезпечення внутрішньої валідності дослідження.

З метою гарантування достовірності отриманих результатів необхідно враховувати такі істотні чинники, як ефект експериментатора, який може спотворювати дані через суб'єктивний вплив, випадковість вибірки, що забезпечує об'єктивність і репрезентативність, а також етичність проведення дослідження, яка передбачає дотримання моральних норм і захист прав учасників експерименту.

Особлива увага на цьому етапі приділяється забезпеченню об'єктивності, надійності та валідності отриманих результатів, що є необхідними критеріями наукової якості дослідження. Об'єктивність передбачає незалежність результатів від суб'єктивних впливів дослідника, надійність – стабільність і відтворюваність даних під час повторних вимірів, а валідність – відповідність методів і результатів дослідницьким цілям і предмету вивчення.

Після завершення збору даних дослідник проводить їх ретельний аналіз, спрямований на виявлення статистично значущих закономірностей, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між змінними, а також зіставлення отриманих результатів із уже відомими науковими фактами та теоретичними припущеннями. В результаті аналізу формується система висновків, які мають відповідати поставленим завданням дослідження і забезпечувати тло для обґрунтованих наукових узагальнень, що можуть стати основою для подальших досліджень або практичного застосування. Отже, цей етап є критично

важливим для формалізації нових знань і розв'язання поставленої нової наукової проблеми.

Обробка результатів

Після завершення етапу збору даних наступним критично важливим кроком є їх систематична обробка, яка може здійснюватися за допомогою кількісних або якісних методів залежно від характеру дослідження та типу отриманої інформації.

У разі застосування кількісного підходу обробка даних передбачає використання математико-статистичних методів, що забезпечують можливість об'єктивного оцінювання і кількісного вимірювання взаємозв'язків між змінними. До таких методів належать різноманітні статистичні тести, зокрема: t-тест, який дає змогу порівняти середні значення двох вибірок для визначення статистичної значущості різниць; кореляційний аналіз, що дозволяє оцінити силу і напрямок взаємозв'язків між двома або більше змінними, а також дисперсійний аналіз (ANOVA), який використовується для порівняння середніх значень трьох і більше груп з метою виявлення впливу факторів на досліджувану змінну. Ці методи забезпечують точність, надійність і відтворюваність отриманих результатів, та сприяють глибокому статистичному аналізу для підтвердження або спростування висунутих гіпотез.

Водночас у разі застосування якісного підходу обробка даних передбачає інтерпретативні методи аналізу, які спрямовано на виявлення глибинних смислів, патернів та образів у текстовому або іншому непараметричному матеріалі. Основними процедурами тут є: тематичне кодування, яке полягає у систематичному визначенні і позначенні ключових тем, категорій або концептів у дослідницьких даних; категоризація, що дає змогу упорядкувати та класифікувати отриману інформацію за певними ознаками; а також інтерпретація, під час якої здійснюється осмислення і пояснення виявлених патернів, образів та символічних значень з урахуванням контексту дослідження.

Якісний аналіз дає змогу глибше зрозуміти явища, процеси і переживання, що не піддаються кількісному вимірюванню, а також розкриває

нюанси і складнощі психологічних процесів, що є особливо важливим у гуманітарних і соціальних науках.

Отже, обробка емпіричних даних становить ключовий етап наукового дослідження, оскільки забезпечує перехід від неструктурованої первинної інформації до впорядкованих і осмислених знань та створює методологічну основу для формування обґрунтованих висновків, дає можливість виявити закономірності досліджуваного явища, забезпечити його теоретичне узагальнення та інтеграцію результатів у науковий контекст.

Інтерпретація результатів

Інтерпретація результатів дослідження є одним із ключових етапів наукової роботи, що полягає у співвіднесенні отриманих емпіричних даних із висунутою гіпотезою та наявним теоретичним контекстом. Цей процес передбачає глибокий аналіз і осмислення результатів з метою визначення ступеня їх відповідності або невідповідності початковим припущенням, а також формулювання обґрунтованих висновків щодо досліджуваного психічного явища чи процесу.

Інтерпретація результатів дає змогу досліднику з’ясувати, як отримані дані підтверджують або спростовують гіпотезу, визначити характер і специфіку виявлених закономірностей, а також розкрити нові аспекти чи питання, що можуть виникнути на основі проведеного аналізу. Особливу увагу приділяють критичній оцінці результатів, у тому числі визначенню обмежень дослідження, які можуть бути пов’язані із вибіркою, методологією, умовами проведення експерименту чи іншими зовнішніми факторами. Визначення таких обмежень є важливим для коректного трактування отриманих висновків і для подальшого розвитку наукової проблематики.

Інтерпретація має базуватися виняткова на фактичних даних, отриманих у ході дослідження, і уникати надмірних або необґрунтованих узагальнень, які можуть призвести до викривлення наукової істини. Лише на основі чіткого та зваженого аналізу можна сформулювати науково обґрунтовані результати, що сприятимуть поглибленню розуміння досліджуваного явища та створять основу для подальших досліджень і практичних застосувань. Отже, інтерпретація є

важливим етапом, який інтегрує емпіричний матеріал із теоретичними знаннями, забезпечуючи цілісність і завершеність наукового дослідження.

Висновки. Підсумовуючи можна стверджувати, що наукове психологічне дослідження являє собою систематизовану і цілеспрямовану діяльність, яка здійснюється за чітко визначеною логічною послідовністю етапів, що забезпечують якість і надійність отриманих результатів. Ця послідовність починається з усвідомлення наукової проблеми, що полягає у виявленні суперечностей або прогалин у наявних знаннях, які потребують подальшого вивчення. Далі – формулювання гіпотези, конкретного припущення про можливі зв'язки або залежності між змінними, що виступає теоретичною основою дослідження і спрямовує весь процес збору та аналізу даних. Наступний крок – розробка методології, яка передбачає вибір адекватних методів і процедур для емпіричної перевірки гіпотези. Проведення експериментальної чи аналітичної роботи дає змогу отримати емпіричні дані, які піддаються кількісній або якісній обробці відповідно до поставлених завдань. Завершальним етапом є інтерпретація отриманих результатів, що полягає у співвіднесенні емпіричних даних з гіпотезою і теоретичним контекстом, а також у формулюванні обґрунтованих наукових висновків з урахуванням обмежень дослідження.

Дотримання такої структурно-логічної моделі дослідження є ключовим фактором, який гарантує наукову обґрунтованість висновків і забезпечує їхню достовірність та валідність. Це своєю чергою сприяє розширенню меж наукового знання в галузі відповідної науки, поглибленню розуміння складних психічних явищ і процесів. Крім того, результати таких досліджень мають практичне значення, оскільки дають змогу розробляти ефективні рекомендації і методики для психологічної практики, що можуть бути використані в освітній, медичній, соціальній та інших сферах діяльності. Отже, наукове психологічне дослідження виконує подвійне завдання: з одного боку, воно спрямовано на теоретичне осмислення і пояснення психічних явищ, а з іншого – на створення бази для практичних дій, що підвищують ефективність теоретичного знання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех, І. Д. (2003). *Особистісно орієнтоване виховання: теоретико-технологічні засади*. Київ: Либідь.

2. Кремень, В. Г. (2005). *Філософія людиноцентризму в освітній політиці України*. Київ: Грамота.

3. Луговий, В. І. (2021). Методологічні засади освітньої науки: розвиток у просторі філософських та педагогічних ідей. *Проблеми освіти*, (96), 5–25.

4. Максименко, С. Д. (2021). *Загальна психологія: підручник*. Київ: Центр учбової літератури.

5. Мадзігон, І. І. (2018). *Методика психологічного дослідження*. Київ: Каравела.

6. Пірожков, В. А. (2010). *Методологія і методи наукових досліджень: навчальний посібник*. Київ: Академія.

7. Орлов, Ю. М. (2019). *Методологія психології: навчальний посібник*. Київ: Либідь.

8. Сисоєва, С. О. (2020). Методологія наукових досліджень у галузі освіти. *Педагогічна думка*, 2(8), 12–25.

9. Хохліна, О. М. (2018). Структура наукового дослідження: теоретичні та практичні аспекти. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, (68), 143–150.

10. Яценко, Т. С. (2004). *Глибинне пізнання особистості: генеза, структура, діагностика*. Київ: Либідь.

11. Creswell, J. W. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). SAGE Publications.

12. Coolican, H. (2017). *Research methods and statistics in psychology* (7th ed.). Psychology Press.

13. Kelley, K., Clark, B., Brown, V., & Sitzia, J. (2003). Good practice in the conduct and reporting of survey research. *International Journal for Quality in Health Care*, 15(3), 261–266. https://doi.org/10.1093/intqhc/mzg031

14. Neuman, W. L. (2014). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches* (7th ed.). Pearson Education.

15. Shaughnessy, J. J., Zechmeister, E. B., & Zechmeister, J. S. (2015). *Research methods in psychology* (10th ed.). McGraw-Hill Education.

16. Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods* (4th ed.). SAGE Publications.

17. Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th ed.). SAGE Publications.

18. Robson, C., & McCartan, K. (2016). *Real world research* (4th ed.). Wiley.

19. Bryman, A. (2016). *Social research methods* (5th ed.). Oxford University Press.

20. Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research*. SAGE Publications.

21. Kazdin, A. E. (2017). *Research design in clinical psychology* (5th ed.). Pearson.

22. Leavy, P. (2017). *Research design: Quantitative, qualitative, mixed methods, arts-based, and community-based participatory research approaches*. Guilford Press.

REFERENCES

1. Bekh, I. D. (2003). Osobystisno oriientovane vykhovannia: teoretyko-tekhnolohichni zasady [Personality-oriented education: theoretical and technological foundations]. Kyiv: Lybid. [in Ukrainian].

2. Kremen, V. H. (2005). Filosofiia liudynotsentryzmu v osvitnii politytsi Ukrainy [Philosophy of humanism in the educational policy of Ukraine]. Kyiv: Hramota. [in Ukrainian].

3. Luhovyi, V. I. (2021). Metodolohichni zasady osvitnoi nauky: rozvytok u prostori filosofskykh ta pedahohichnykh idei [Methodological foundations of educational science: development in the space of philosophical and pedagogical ideas]. Problemy osvity, (96), 5–25. [in Ukrainian].

4. Maksymenko, S. D. (2021). Zahalna psykholohiia: pidruchnyk [General Psychology: Textbook]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. [in Ukrainian].

5. Madzihon, I. I. (2018). Metodyka psykholohichnoho doslidzhennia [Psychological research methodology]. Kyiv: Karavela. [in Ukrainian].

6. Pirozhkov, V. A. (2010). Metodolohiia i metody naukovykh doslidzhen: navchalnyi posibnyk [Methodology and methods of scientific research: a textbook]. Kyiv: Akademiia. [in Ukrainian].

7. Orlov, Yu. M. (2019). Metodolohiia psykholohii: navchalnyi posibnyk [Psychology Methodology: A Study Guide]. Kyiv: Lybid. [in Ukrainian].

8. Sysoieva, S. O. (2020). Metodolohiia naukovykh doslidzhen u haluzi osvity [Methodology of scientific research in the field of education]. Pedahohichna dumka, 2(8), 12–25. [in Ukrainian].

9. Khokhlina, O. M. (2018). Struktura naukovoho doslidzhennia: teoretychni ta praktychni aspekty [Methodology of scientific research in the field of education]. Naukovi zapysky Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy, (68), 143–150. [in Ukrainian].

10. Iatsenko, T. S. (2004). Hlybynne piznannia osobystosti: heneza, struktura, diahnostyka [Deep knowledge of personality: genesis, structure, diagnostics]. Kyiv: Lybid.Creswell,

J. W. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). SAGE Publications. [in Ukrainian].

11. Creswell, J. W. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). SAGE Publications. [in English].

12. Coolican, H. (2017). *Research methods and statistics in psychology* (7th ed.). Psychology Press. [in English].

13. Kelley, K., Clark, B., Brown, V., & Sitzia, J. (2003). Good practice in the conduct and reporting of survey research. *International Journal for Quality in Health Care*, 15(3), 261–266. https://doi.org/10.1093/intqhc/mzg031 [in English].

14. Neuman, W. L. (2014). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches* (7th ed.). Pearson Education. [in English].

15. Shaughnessy, J. J., Zechmeister, E. B., & Zechmeister, J. S. (2015). *Research methods in psychology* (10th ed.). McGraw-Hill Education. [in English].

16. Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods* (4th ed.). SAGE Publications [in English].

17. Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th ed.). SAGE Publications [in English].

18. Robson, C., & McCartan, K. (2016). *Real world research* (4th ed.). Wiley. [in English].

19. Bryman, A. (2016). *Social research methods* (5th ed.). Oxford University Press [in English].

20. Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research*. SAGE Publications [in English].

21. Kazdin, A. E. (2017). *Research design in clinical psychology* (5th ed.). Pearson [in English].

22. Leavy, P. (2017). *Research design: Quantitative, qualitative, mixed methods, arts-based, and community-based participatory research approaches*. Guilford Press [in English].

УДК 159.922.761:616.89-008.434(075.8)

Юлія Рібцун,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу логопедії
logojuli@i.ua
https://orcid.org/0000-0002-2672-3704